

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Io. Baptistæ Portæ Neapolitani Magiæ Naturalis Libri
Viginti**

Della Porta, Giambattista

Frankfurt, 1607

De lyra, & miris quibusdam eius proprietatibus. Cap. VII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70772)

nariæ maturæ, quæ quum resiccantur, adco piperis grana corrugata referunt, vt optimos quosque fallant, nisi gustum consulant. Sic

Frumento pondus augere

possumus, intus condendo vas ligneum aqua, vel aceto plenum, nam absorbet, vt ex Plinio habetur.

De lyra, & miris quibusdam eius proprietatibus.

C A P. VII.

NONNULLAS in se lyra retinet proprietates, & animaduersiones, quas in medium afferre operæ pretium duximus. Primo dicemus effectus quosdã mirios, qui ab antiquis traduntur; deinde quo modo fieri possunt, aut ab antiquis factitati. Quum nunc Musica cultior, nobiliorq; sit, quam apud antiquos (tunc enim rudior imperfectiorq;) & temporibus nostris has operationes non perficiat. Rhythmos & modulos in hominibus posse certum est, nec tam immitte, & efferatum esse cor, quin aptis modulis, & cantilenis animum delinientibus remittatur, contra indecentibus, & inconcinnis angatur, & restringatur. Carmen prodit Musæus dulcissimam rem mortalibus esse, & à Platonis dictum animaduertitur à Musica mulceri omne, quod viuit, plurimique visuntur effectus. Remugiunt in bello tympana, vt sint hortamenta, & torpentes suscitent, & ijs similia ab antiquis factitata reperiuntur. Timotheus Musicus, quoties libuerat, Phrygium modulabatur cantum, & Alexandri animum sic accendebat vt efferatus ad arma curreret, quumque aliter voluisset, mutato, animositatem exhauriens, segaem efficiebat animum, & remollitum ab armis ad epulas, & conuiuia trahebat; & Plutarchus ait, quum ipse audiuisset Antigendam tibia modos incinentem, qui vocantur harmatij, adco inflammatum se esse, vt simul cum armis exurgens, manus iniecerit in proxime assidentes. Refert Cicero Pythagoram adolescentem quendam Taurominitanum, vino madidum, ac meretricio amore irretitum, quum riuales comburere domum quæreret, quo detinebatur scortum, Phrygio modo

concita-

concitatum, spondæo resonante pacatum, & mitiorem
 reddidisse. Idemque aiebat. Si tibiæ cantu impulsæ
 adolescentes, facinus aliquod aggrediuntur, tibiæ
 spondæum canente detrahuntur, vt modorum graui-
 tate eorum furens petulantia confedetur. Empedocles,
 quum eius hospitem iurgijs, & conuitijs quidam lacef-
 situs inuaderet, canendi retorfit modum, furentisque
 iram temperauit. Theophrastus ad compescendas ani-
 mi turbationes, musicos fertur adhibuisse sonos. Et A-
 gamemnon è patria discedens, ad Troiam profectu-
 rus, de Clitemnestræ dubitans pudicitia, citharæ dum
 reliquit, qui sono illam adeo ad continentiam, & pud-
 citiam incitabat, vt Ægyptus, non nisi occiso citharædo
 ea frui potuerit. Thracius Orpheus citharæ incentioni-
 bus, efferatas gentes, saxi instar, nulla ratione molles
 inflexit. Teneros infantium sensus permulcet sonus, &
 crepitaculis vagientes acquiescunt, & ipsi conticescunt.
 Vnde Chrysippus proprium nutricibus carmen fertur
 scripsisse. Musicis modulis etiam animalia cicurantur.
 Arion citharædus rationis expertes delphinos sibi cõ-
 ciliauit, vt demersum sospitem in litus duxerint. Ele-
 phantes, ait Strabo, tympanis allici, cerui sonis detinē-
 tur, & modulato carmine capiuntur. Cygni hyperborei
 cithara, & cantu conuincuntur, auiculæ fistulis irreti-
 untur, & pastoralis fistula pastu progressis quietem im-
 perat gregibus. Apud Mysos quum equinū genus coit,
 quidam velut hymenæum quendā nuptijs præcinunt,
 & cantus suauitate permulsæ equæ, grauidæ fiunt, &
 formæ pulchritudine eximios pullos pariunt. Pytho-
 charis tibiæ, quum ad tibiæ magna contentione
 incitatos numeros caneret, luporum impetum repres-
 sisse fertur. Imo vulnera, & morbos, & venena, quod
 multo mirabilius est, modulis consolata est verustas, vt
 ex historijs percipitur. Terpander, atq; Arion Methim-
 naus Lesbios, & Iones grauib. morbis curauere. Ascle-
 piades Medicus tuba surdis medebatur, cantuq; populi
 seditiones compescuit. Quodam araneorum in Apulia
 frequens genus, quod vulgo tarantulam nuncupant, in
 maximis Solis ardoribus acerbitalis virus pestiferum

infigit, huius pernicipi vna hæc salutaris inuenta est medicina, vt ictus, vario, & multiplici tibi cinu cantu, aliorumve musicorum instrumentorum permulceatur. Is, tametsi omnis sensus expers sit, tamen cõfestim vt tibiq̃ auditionem accepit, tanquã graui experrectus somno, se humo tollit, & ad musicæ rationem saltare ingreditur, at si tibi cẽ pulsare desistat, statim animo deficitur, & stupore afficitur, ac rursus repetito cantu, acrius salute contendit. Sic affectibus singulis singulas adhibere prisca melodias, vt Dorica prudentiam, castitatem, & doctrinam largitur. Phrygia pugnas excitat, furorem inflamat, quod efficit & tibia. Ideo Aristoxenus in fabulis quod Dorica efficere non valuit, ad Phrygiam deuinit harmoniam, quæ illis congruebat. Lydia intellectum acuit obtusis, terrenoq; grauatissimo desiderio, cõlestem inducit appetentiam, ab Aristotele in Politicis traditum. Nonne Lacedæmonibus fertur repudiarum primum fuisse chromaticum genus, quod nimium audientes effeminaret? Vnde non à ratione alienum reor, si simplici id accidat lyra, cithara ve; quod verò arte ingeniove confectum euenit magis mirum, nemo est, qui negare possit. Sed si nos huius causam perscrutari velimus: non modis, sed fidibus, & instrumentorum ligno, & pellibus attribuemus, quum mortuorũ animalium, & succis arborum etiam in membris & lignis proprietates conferuntur, vt alibi diximus in hoc libro. Et vt exempla adducamus à notissimis. Si volumus

Oues exterrere.

Antipathia est inter lupos & oues, vt sapius diximus omnibusq; earum membris inhæret, ita quod fides de intestinis ouiu, cum fidibus de intestinis luporum permixta non concordant, sed obstrepunt, & omne inturbant temperamentum, ex Pythagora. Si placet

Equos fugare.

Equi ab elephantis in prælio terrentur, & equis naturali odio aduersatur camelus, ex Aristotele & Pliniorumpiq; equos tradunt, qui vestigia luporum sub equis sequuntur. Vnde si tympana ex pellibus elephantis

canitelli, vel lupi fiant, & pulsantur aufugiunt equi, nec stare audent. Eadem ratione si velis

Vrſos fugare.

Equo animali, obsequijs hominum nato, capitale diffidium est cum vrſo, homini noxia bestia, agnoscit hostem nunquam visum, ac protinus se parat ad pugnam, in qua arte potius quam viribus utitur, & audiuitus vrſos in solitudine fugatos tympani sonitu, quum ex equina pelle confici solitum sit. Contra si velimus

Equos demulcere,

Scribit Ælianus tibiae cantu eoque capiuntur Lybicæ equæ, vt huius blandimentis ad homines mansuescant, & insultare desinant, quocunque eas cantuuncularum blanditiæ intuerint, eo pastorem consequuntur, quum ille insit, hæc etiam à progrediendo se sustinent, ac si cantum contentiorem ad tibiam canat, ex eo tanta voluptate afficiuntur, vt lachrymas tenere non possint. Harum pastores ex rhododaphne arbore pastoritiam fistulam excavant, cuius sonoro inflatu armentum antegredientes demulcent. Docuit nos Theophrastus œnotheram feras cicurare, & inebriare, & vt alibi diximus, Theophrasti œnotheram nostram esse rhododaphnem contra Dioscoridem. Fertur posse

Atocum inducere

fides è serpentibus confectas, præsertim viperarum, namq; in cithara accommodatæ & pulsatæ, si prægnantes adfuerint, partum abortu vitiant, quod & viperæ suo occurſu facere solent, vt à quampluribus scriptum est. Hermenias Thebanus Boetiorum pluribus

Coxendicum dolores fugare

Melodij conatus est, & fortasse instrumentum populeum fuit, quum populi corticis succum Dioscorides eos sanare dixerit, vel salignum. Valet item

Ad lymphaticos

Elleborus, & Xenocrates organicis sonis lymphaticos curauit, quæ organa facile ex equi tibijs, aut ex ellebori cauis caulibus fieri poterant. Thales Mileſius

Contra pestilentiam

Cithara vsus est, quod non nisi ex vitigineo ligno esse poterat, quum mirè vinum, & acetum contra pestilentiam valeant. Vel ex lauro, cuius folia tusa, & olfacta, subinde pestilentia contagia prohibeant. Theophrastus scribit quosdam

Ad viperarum morsum

Tibiarum, vel fidicularum, aliorumve organorū cantus valere, quæ organa ex iunipero, fraxino, lauro, ossibus cerui, ferula, sambuco, vite, & eiusmodi quamplurimis fieri poterunt. Pythagoras

Contra ebrietatem

Sono etiam vsus est, nam adolescentem vino madidum ritualis domum comburere quærètem compescuit, fortasse hederaceo instrumento, vel amygdalaceo ligno, præcipue syluestri, nam magnum contra ebrios remedium præbent. Timotheus Alexandri Magni animum sic accendebat, vt efferatus ad arma curreret, quamque aliter voluisset, mutato animo sitatem exhauriens

Segnem animum, & remollitum ab armis ad con-

uiuia trahere

conatus est, & trahebat, quotiescunque voluerat, quod non poterat nisi vitigineo ligno, vel ex rhododaphne. Citharædi, qui, discedente Agamemnone à patria ad Troiam profecturo, sono Clitemnestræ ad pudicitiam incitabat, non nisi ex vitice instrumentum esse potuit. matronæ enim in Thesmophorijs Atheniensium folijs ijs cubitus sibi substernebant, vt Veneris desideria obtunderentur. Vtebantur Pythagorei quibusdam sonis

Ad somnum, & vigiliam.

Nam quum diuersas resolvere vellent in somno curas, sonis accinebāt, vt leuis, & quietus irreperet somnus, & experrecti statim cubili exurgentes, quibusdam modis stuporem, somniq; confusionem purgarent ad obcundum munus aliquod. Æolio euenire tradit, quod animi tranquillet tempestates, somnumq; pacatis tribuat; somnum amygdalaceo, vel vitigineo ligno accersebant, expellebant verò elleboro. Hoc autem de vulgari accipies experimentum.

Lyra, quæ pulsata alteram eiusdem toni immotam moueat.

Tendantur in vnum nerui, vt ad idem & perfectū perueniat vnusquisq; melos, si grauium vnā pulsabis digitis, altera reboat & mouetur grauis in ea, sic acutarum, debita tamen approximatione, si id maxime non fuerit conspicuum, paleam supra inducito, & moueri videbis. Suetonius autem Tranquillus in libro ludicrę historię, neruos ait in fidibus brumali die alios digitis pelli, alios sonare. Hinc quispiam poterit ignarus soni lyram accommodare, si æque tensa altera, & ad harmoniam ducta requiescat, alteram manibus intendendo, & relaxando, & pulsando quousq; quiescentis neruus moueatur, eiusdem toni signum: sic in cæteris. Si vero vt

Lyra surdus audiat sonum

vis, vel manibus aures abde rite, ne sonum audias, tunc capulum lyræ, vel citharæ mordicus prehendito, pulset eam alter, & cōcinnum in cerebro dabit sonum, & fortasse suauiorem. Nec solum capulum dentibus captans, sed longissimam hastam, quæ lyram tangat, & per eam clare auditur sonus, dicique poterit non auditus sensu, sed gustu perceptus. Remanet hoc, quod haudquam inamcenum reor, vt

Lyra, cithara, aliave instrumenta vento pulsentur.

Hoc sic perficies. Vbi vasta fuerit ventorum procella, è regione aduersantia accommodabis instrumenta, vti citharas, tibus, sambucas, fistulasve: adueniens enim ventus impetu ruit, leuiter pulsat, & hiantes calamos percurrit, vnde ex omnium sonitu, vicinis auribus, suauiissimum percipies concentum, & lætaberis.

Dolos quibus impostores naturaliter operantes eos à Magia provenire mentiuntur. CAP. VIII.

Nunc dolos, & imposturas aperiemus, quibus circulatores, & impostores se Nicromanticos simulant, bardos, nebulones, ac simplices mulierculas